

Coconoogstdag

Pieter van Breugel

Inleiding

Al vele jaren ben ik door fruittelers die met metselbijen werken gevraagd om op hun coconoogstdagen te komen om eventuele vragen te beantwoorden.

Eind 2022 is een project van enkele jaren gestopt, waarbij onderzoek werd gedaan naar het inzetten van *Osmia bicornis* en *Osmia cornuta* in de fruitteelt. Gerjan Brouwer van Delphy B.V. en Willemijn Cuijpers van het Louis Bolk Instituut brachten als resultaat een brochure uit met als titel: ‘Metselbijen inzetten in de fruitteelt’. Het is twijfelachtig of we blij moeten zijn met het gesleep met beide soorten metselbijen, maar bruikbare voorlichting is zinvol. De brochure (publicatienummer 2022-039 LbP) is te downloaden van www.louisbolk.nl. Op deze website zijn ook resultaten van eerdere vergelijkbare studies te vinden.

Figuur 1. Nesthulp voor metselbijen (*Osmia*) op coconoogstdagen. Links met rond gefreesde gangen van 8 mm doorsnede. Rechts met u-vormig gefreesde gangen. Foto Pieter van Breugel.

Coconoogstdag

Op 20 oktober 2022 is in dit kader een laatste ‘coconoogstdag’ gehouden bij een van de deelnemende fruittelers in Werkhoven. Tijdens zo’n bijeenkomst worden door deelnemende telers in gezamenlijkheid de cocons van beide soorten *Osmia* uit de in houten plankjes gefreesde gangen gestoken en geschoond om in een koelkast te gaan ter overwintering. Er zijn u-vormig gefreesde plankjes in omloop en half rond gefreesde gangen. Gewoonlijk beide met een diameter van 8 mm (Fig. 1). Soms vindt een waterstofperoxyde-behandeling van de cocons plaats, want alles is er op gericht om geen mijtenbesmetting van *Chaetodactylus osmiae* mee te laten

overwinteren. Bij deze coconoogstdag bleek de mijtenbesmetting aanzienlijk (Fig. 2).

Figuur 2. Nestgangen in u-vorm met cocons van *Osmia bicornis* en veel door mijten (*Chaetodactylus osmiae*) overgenomen broedcellen. Foto Pieter van Breugel.

Ook andere ongerechtigheden worden uit de gangen verwijderd, zodat de schone plankjes opnieuw kunnen worden gestapeld en ze weer als nesthulp te gebruiken zijn in de boomgaarden. In het voorjaar worden de cocons buiten gezet in de buurt van die nesthulp, enkele dagen tot weken voor het uitlopen van de bloemknoppen van het fruit.

Mijn rol op dergelijke coconoogstdagen bestaat er uit dat ik op verzoek toelicht wat voor zaken in de nestgangen worden aangetroffen. Vaak gaat het om schimmelvorming of de larven van het op de beide soorten metselbijen gespecialiseerde fruitvliegje *Cacoxenus indagator* (Fig. 3).

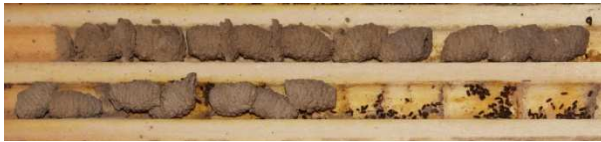
Figuur 3. Larven van *Cacoxenus indagator* met hun draadvormige uitwerpselen in een u-vormige nestgang van *Osmia bicornis*. Foto Pieter van Breugel.

Maar broedcellen van behangersbijen (*Megachile*), metselwespen (o.a. *Ancistrocerus*) of van spinnendoders (Pompilidae), met name *Auplopus carbonarius*, komen met regelmaat voor (Fig 4). Ook overwinterende springspinnen, meestal *Marpissa muscosa* (Fig. 5), en koninginnen van *Vespula germanica* of *Vespula vulgaris* zijn geen zeldzaamheden.

Voordat ik er bij geroepen word is dikwijls al een groot deel teloor gegaan, maar soms kan ik iets redden en mag ik de plankjes met de afwijkende inhoud meenemen.

Sluipwesp

Tijdens de coconoogst van 20 oktober 2022 werd een overwinterende sluipwesp gevangen. Helaas was niet meer te achterhalen bij welke teler de nesthulp had

Figuur 4. Leemtonnetjes van *Aplopus carbonarius* in twee u-vormige gangen. Foto Pieter van Breugel.

Figuur 5. Een schorsmarpissa (*Marpissa muscosa*) ♀ bij haar winterverblijf in een u-vormige gang. Foto Pieter van Breugel.

gestaan. Derhalve kan alleen maar de locatie van de coconoogst worden opgegeven als vindplaats.

Kees Zwakhals heeft de sluipwesp gedetermineerd als zijnde *Hoplismenus bispinatorius* (Thunberg, 1824) ♀ (Ichneumonidae) en in zijn collectie opgenomen. Het genus *Hoplismenus* kent in ons land tot op heden 3 soorten. *H. bispinatorius* wordt als vrij algemeen aangemerkt op waarneming.nl, hoewel er in de laatste 20 jaren slechts 14 exemplaren van zijn gemeld, waarvan ongeveer de helft overwinterend. In veel gevallen is de determinatie onzeker.

Figuur 7. *Hoplismenus bispinatorius* ♀ aangetroffen tijdens de coconoogstdag. Foto Pieter van Breugel.

H. bispinatorius is een parasitoïde van jonge poppen van de dagvlinderfamilie Nymphalidae.

Summary

A cocoon harvesting day. During a cocoon harvesting day, fruit growers remove the cocoons of mason bees from nesting corridors to hibernate and use for pollination the following spring. Used milled corridors often contain mites and insects other than mason bees. On 22 October 2022, during a cocoon harvesting day in Werkhoven, the parasitic wasp *Hoplismenus spinatorius* was found overwintering, an unusual observation.